

Sygn. akt I UK 49/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania R. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o świadczenie przedemerytalne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 października 2014 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 1 października 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny, Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 1 października 2013 r. po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy R. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 23 października 2012 r. oddalającego odwołanie

wnioskodawcy decyzji z dnia 31 maja 2012 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiającej mu prawa do świadczenia przedemerytalnego, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 19 maja 2012 r.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca, ur. 18 stycznia 1952 r., udokumentował łącznie 33 lata, 4 miesiące i 20 dni okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających. Za okres prowadzenia gospodarstwa rolnego za okres od 1 lipca 1977 r. brak jest poświadczenia stwierdzającego podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników. Świadkowie ani wnioskodawca nie wskazali precyzyjnie okresu w jakim gospodarstwo miało być przez wnioskodawcę prowadzone. Odmawiając przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego, organ w zaskarżonej decyzji uznał, że wnioskodawca nie udokumentował wymaganych okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, gdyż nie uwzględnił do wymaganego ogólnego stażu pracy okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy uznając, że spełnił on warunku wymaganego do przyznania spornego świadczenia z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r. Nr 120, poz. 1252 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o świadczeniach przedemerytalnych lub ustawa), tj. okresu uprawniającego do emerytury, wynoszącego dla mężczyzn co najmniej 35 lat. Sąd nie znalazł podstaw dla uwzględnienia okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 1979 r., ponieważ z tego okresu brakuje zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników, natomiast zeznania świadków na tę okoliczność są zbyt ogólne i nie mogą stanowić dowodu pozwalającego na uwzględnienie spornego okresu.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 19 maja 2012 r. W ocenie Sądu drugiej instancji, przedmiotem sporu w sprawie była dopuszczalność zaliczenia okresu od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 1979 r., w którym wnioskodawca miał prowadzić gospodarstwo rolne, co pozwalałoby

uwzględnić ten okres do wymaganego stażu ubezpieczeniowego i w konsekwencji prowadziłyby do przyznania świadczenia. Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca w spornym okresie niewątpliwie był rolnikiem w rozumieniu ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. z 1977 r. Nr 32, poz. 140), zwolnionym na mocy art. 40 tej ustawy przez pierwsze 5 lat gospodarowania na jego pierwszym gospodarstwie rolnym, a więc do końca 1979 r., z obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Od osoby, która na mocy tego szczególnego przepisu była zwolniona z obowiązku składkowego nie można wymagać opłacania składek. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca spełnił warunki z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z zm.), który stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując je jak okresy składkowe, okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki. W takich okolicznościach sprawy brak dokumentu poświadczającego ubezpieczenie rolnicze i zwolnienie ze składek miał znaczenie jedynie dowodowe, a pozostałe dowody, w tym zeznania świadków oraz inne dokumenty wystarczająco potwierdzały prowadzenie przez wnioskodawcę gospodarstwa rolnego w spornym okresie. Oznaczało to, że spełnia on konieczny warunek odpowiednio długiego ustawowo wymaganego stażu ubezpieczenia.

„Spełnione zostały także pozostałe przesłanki wynikające z ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, czego strony w toku postępowania apelacyjnego nie kwestionowały. Z tych też względów wnioskodawca nabył prawo do świadczenia przedemerytalnego”.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie przepisów postępowania: art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia wymagających wskazania faktów i dowodów, na których oparł się Sąd Apelacyjny, bezpodstawnie uznając, że wnioskodawca spełnił pozostałe przesłanki wymagane do przyznania świadczenia, a więc wskazane w art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, skoro ograniczył się do jednego zdania uzasadnienia zaskarżonego wyroku, że

„spełnione zostały także pozostałe przesłanki wynikające z ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, czego strony w toku postępowania apelacyjnego nie kwestionowały”, 2/ art. 316 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przez wydanie wyroku „nie na podstawie stanu rzeczy istniejącego w dacie wydania wyroku”. W skardze zarzucono też naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 2 ust. 1 i 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przez jego niewłaściwe zastosowanie, argumentując, że wnioskodawca nie posiadał „statusu osoby bezrobotnej w dniu ubiegania się o świadczenie przedemerytalne i niezastosowanie ust. 3 art. 2 w/w ustawy, chociaż to ten przepis powinien stanowić kumulatywnie z ust. 1 art. 2 ustawy, obligatoryjną podstawę ustalenia przesłanek, które powinny zostać spełnione łącznie przez ubezpieczonego w momencie ubiegania się o świadczenie przedemerytalne”.

W ocenie skarżącego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na rażące naruszenie art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przez uznanie, że wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki do przyznania świadczenia przedemerytalnego w sytuacji, gdy w dniu składania wniosku o przyznanie świadczenia przedemerytalnego był pracownikiem, a zatem nie był osobą bezrobotną. Tymczasem świadczenie przysługuje osobie, która łącznie spełniła warunki z art. 2 ust. 1 i 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Wnioskodawca nie spełnił warunków z art. 2 ust. 3 tej ustawy, ponieważ w dacie składania wniosku o świadczenie przedemerytalne pozostawał w zatrudnieniu, a zatem nie miał statusu osoby bezrobotnej, a także nie pobierał przez okres 6 miesięcy zasiłku dla bezrobotnych. Znalazło to wyraz w wydanej przez skarżącego decyzji odmawiającej przyznania wnioskodawcy prawa do świadczenia przedemerytalnego zarówno z uwagi na niespełnienie przez wnioskodawcę warunków z ust. 1 art. 2 ustawy, tj. ze względu na brakujący staż pracy, jak i warunków z ust. 3 art. 2 ustawy, ze względu na pozostawanie nadal w zatrudnieniu.

Tymczasem przedmiotem rozważań Sądów obu instancji stało się jedynie niespełnienie przez wnioskodawcę przesłanki stażu pracy, przy całkowitym pominięciu niespełnienia przez niego dalszych warunków z art. 2 ust. 3 ustawy,

które są konieczne do ustalenia przysługiwania spornego świadczenia przedemerytalnego.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawca wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona, ponieważ zaskarżony wyrok zapadł przedwcześnie bez wyjaśnienia spełnienia wszystkich przesłanek chronologicznie (etapowo) oraz kumulatywnie wymaganych do przyznania spornego świadczenia. Osoba ubiegająca się o świadczenie przedemerytalne powinna nie tylko legitymować się ustawowo wymaganym ogólnym okresem ubezpieczenia „uprawniającym do emerytury”, liczoną „do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy albo jego niewypłacalności”, albo „do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn dotyczących pracodawcy”, albo „do dnia ogłoszenia upadłości (art. 2 ust. 1 ustawy), co istotnie wymaga uprzedniego ustania stosunku zatrudnienia lub prowadzenia pozarolniczej działalności, ale świadczenie to przysługuje dopiero po upływie co najmniej 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, jeżeli osoba ubiegająca się o świadczenie nadal jest bezrobotna i to pod warunkiem, że okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia. Wreszcie osoba taka powinna złożyć wniosek o przyznanie świadczenia w terminie nieprzekraczającym 30 dni od wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6-miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych (art. 2 ust. 3 ustawy).

Wprawdzie organ rentowy w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji powołał wyłącznie treść przepisów określających kumulatywne warunki wymagane do przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego, ale wyraźnie utrzymywał, że

wnioskodawca nie tylko nie udokumentował „wymaganego stażu pracy” - ze względu na kontrowersje dotyczące zaliczenia mu okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego, oraz ponadto podnosił, że „nadal pozostaje Pan w zatrudnieniu”. W takich okolicznościach sprawy Sąd Apelacyjny, po niekontestowanym w skardze kasacyjnej zaliczeniu wnioskodawcy spornego okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego do wymaganego stażu ubezpieczeniowego, bezpodstawnie, a co najmniej przedwcześnie uznał, że „spełnione zostały także pozostałe przesłanki wynikające z ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, czego strony w toku postępowania nie kwestionowały”.

Nawet gdyby przyjąć, że organ rentowy wyraźnie nie wskazywał na niespełnienie dalszych warunków obligatoryjnie wymaganych do ustalenia spornego prawa, to Sądy obu instancji bezpodstawnie ograniczyły postępowanie jedynie do stażowego warunku przysługiwania spornego świadczenia przedemerytalnego, bez koniecznego sprawdzenia, czy wnioskodawca spełnił pozostałe warunki przysługiwania tego świadczenia określone w imperatywnych przepisach ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Takie świadczenie przysługuje z mocy prawa wyłącznie po spełnieniu wszystkich warunków ustalenia tego prawa określonych w wielu jednostkach redakcyjnych art. 2 ustawy. Oznacza to, że wyrok „przyznający” świadczenie przedemerytalne ma w istocie rzeczy charakter ustalający spełnienie kumulatywnie wszystkich obligatoryjnych warunków przysługiwania z mocy prawa spornego świadczenia w określonym w art. 2 ustawy porządku czasowym (chronologicznym). Sporne prawo przysługuje *ipso iure*, ale wyłącznie po spełnieniu ściśle określonych warunków ustawowych, których nie może ignorować ani zmieniać orzeczenie sądu, jeżeli zostanie poddane weryfikacji w sądowym postępowaniu odwoławczym. Wyklucza to przyznanie wyrokiem sądowym świadczenia przedemerytalnego osobie, która nie spełnia łącznie wszystkich ustawowo określonych warunków wymaganych do przysługiwania z mocy ustawy o świadczeniach przedemerytalnych (art. 2) prawa do spornego świadczenia. Takie stanowisko koresponduje z utrwaloną linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sądy mają obowiązek zweryfikowania wszystkich przesłanek ustawowo wymaganych do ustalenia spornych uprawnień, a nie tylko wskazanych w decyzji organu rentowego

(por. wyrok z dnia 15 grudnia 2009 r., II UK 138/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 192).

W rozpoznawanej sprawie wymaga to ponownego sprawdzenia, czy wnioskodawca spełnił pozostałe, poza niekontestowanym w skardze kasacyjnej stażem ubezpieczenia, warunki przysługiwania (wykreowania) z mocy prawa do spornego świadczenia. W tym celu Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji w zgodzie z art. 398¹⁵ k.p.c.